

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.5.77](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.5.77)

УДК 504:332:630.6

С. М. Данькевич,
к. с.-г. н., докторант, Інститут агроекології і природокористування НААН
ORCID ID: 0000-0003-2597-4461

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ В ЛІСОВОМУ СЕКТОРІ МАЛОГО ПОЛІССЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

S. Dankevych
PhD in Agricultural Sciences,
Institute of Agroecology and Nature Management of NAAS

ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF FINANCIAL MANAGEMENT IN THE FORESTRY SECTOR OF THE LESSER POLESIE OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF BALANCED LAND USE

На основі аналізу статистичних даних ідентифіковані ключові можливості та загрози, сильні та слабкі сторони ефективності управління грошовими потоками держлісгоспів регіону Мале Полісся України для забезпечення збалансованого використання земель лісгосподарського призначення. Обґрунтовано необхідність реформування фінансово-економічних відносин у системі лісгосподарського землекористування. Кінцевою метою цього реформування є пошук компромісної рівноваги між зростанням рівнів рентабельності лісгосподарського виробництва та забезпеченням збалансованого використання земель лісгосподарського призначення. Економічні аспекти лісгосподарської діяльності держлісгоспів були предметом дослідження через регіональний підхід, що призвело до формування матриці SWOT-аналізу, яка сприяє балансу взаємодії систем - економічної, соціальної та екологічної. Ключові проблеми, які заважають держлісгоспам забезпеченню збалансованого лісгосподарського землекористування, є високий ступінь зношеності активів; обмежені власні інвестиційні ресурси, слабо диверсифікована економіка; недосконала кадрова політика. Виявлення зовнішніх та внутрішніх загроз, врахування держлісгоспами переваг та можливостей допоможе зробити лісову екосистему конкурентоспроможною в економічному відношенні.

Based on the analysis of statistical data, key opportunities and threats, strengths and weaknesses of the efficiency of monetary resources management of state forestries in the region of Maly Polissya of Ukraine to ensure balanced use of forest lands have been identified. Statistical data for the study were obtained from the reports of the State Forestry Agency of Ukraine for the period 2016-2020. The increase in profitability is often due to the neglect of environmental interests of land use. It is well known that ensuring balanced forest management requires financial resources, and indicators of efficiency of use of funds can be considered the dynamics of certain indicators that characterize the effectiveness of management. Under such conditions, the effectiveness of financial management becomes relevant, which will provide a compromise solution in solving the problem of ensuring the

environmental functions of forestry lands. The necessity of reforming financial and economic relations in the system of forestry land use is substantiated. The ultimate goal of this reform is to find a compromise balance between increasing the levels of profitability of forestry production and ensuring the balanced use of forestry lands. Economic aspects of forestry activities of state forestries were the subject of research through a regional approach, which led to the formation of a matrix of SWOT-analysis, which contributes to the balance of interaction of systems - economic, social and environmental. The key problems that prevent state forestries from ensuring balanced forest land use are the high degree of depreciation of assets; limited own investment resources, weakly diversified economy; imperfect personnel policy. Identifying external and internal threats, taking into account the advantages and opportunities of state forestries will help make the forest ecosystem economically competitive. This study can be used to quantify the effectiveness of financial management of Ukraine's forest sector on a national scale and provide a basis for new investment opportunities to ensure sustainable forest management.

Ключові слова: *землі лісогосподарського призначення; економічні показники; SWOT-аналіз; збалансоване землекористування.*

Keywords: *land for forestry; economic indicators; SWOT-analysis; balanced land use.*

Постановка проблеми. Глобальні зміни в умовах зростаючих екологічних порушень вимагають адаптивних підходів до управління лісами, що враховують рушії, відгуки та обмежуючі фактори, порівняння спадщини та нових продуктивних критеріїв, перехід від колишнього стійкого стану до більш динамічного лісокультурного підходу [1]. Водночас ефективність економічної діяльності визначається співвідношенням показників «затрати-вигоди». Мета кожного суб'єкта підприємницької діяльності полягає у мінімізації собівартості продукції і нарощуванні прибутків. Збільшення прибутковості часто відбувається за рахунок нехтування екологічними інтересами землекористування. Загальновідомо, що забезпечення збалансованого лісогосподарського землекористування потребує фінансових ресурсів, а індикаторами ефективності використання коштів можна розглядати динаміку певних показників, які характеризують ефективність управління. Організаційно-економічними детермінантами фінансового забезпечення збалансованого розвитку землекористування є міра успішності функціонування управлінської системи землекористування на всіх таксономічних рівнях [2, с. 143]. За таких умов набуває актуальності ефективність управління грошовими потоками в лісовому секторі, що забезпечить компромісне рішення у розв'язанні проблеми забезпечення екологічних функцій земель лісогосподарського призначення.

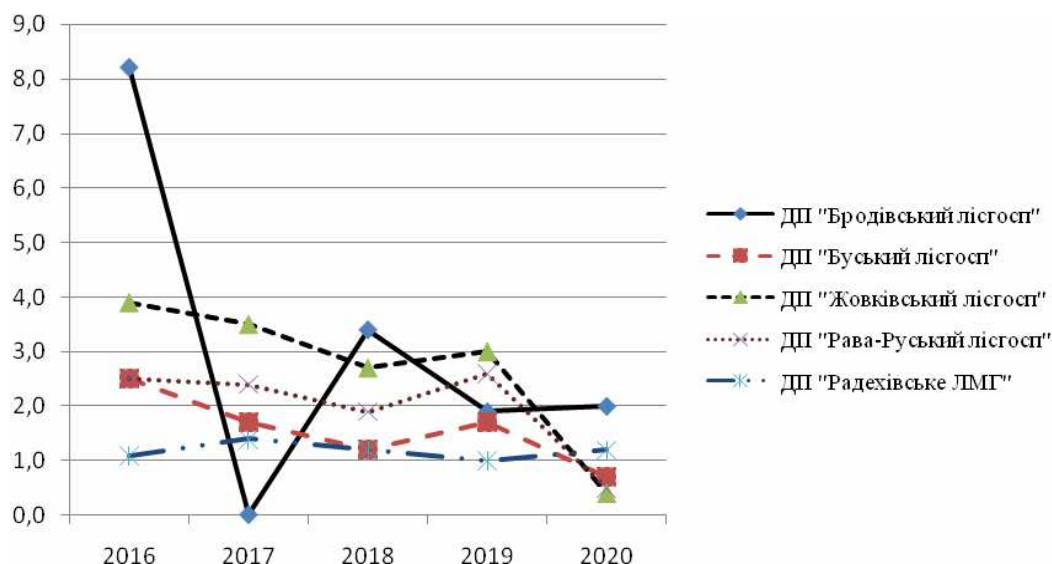
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та прикладні засади удосконалення економічних інструментів забезпечення збалансованого використання земель лісогосподарського призначення, підтримання екологічного стану екосистем широко висвітлюються у численних наукових публікаціях. На особливу увагу заслуговують праці вітчизняних науковців: Л. Грановської [3], О. Дребот [4], В. Касюхнич В.Ю. [5], І. Лищура [6], Н. Паляничко [2], О. Фурдичка [7] та інших вчених [3; 6; 8]. Удосконалення управління лісогосподарським підприємством за допомогою обліково-аналітичного забезпечення досліджено в працях Макаренко А. [9]. Праці вчених [10-18] досліджують систему питань щодо сталого використання лісів. Незважаючи на певний науковий доробок, еколого-економічна ситуація в лісогосподарському землекористуванні України на сьогодні зумовлює необхідність подальшого дослідження й обґрунтування широкого спектру теоретичних і прикладних аспектів особливостей управління грошовими потоками в лісовому секторі з метою забезпечення збалансованого використання земель лісогосподарського призначення.

Мета статті. Мета роботи полягає в розробці наукових підходів і методичних рекомендацій удосконалення ефективності управління грошовими потоками задля забезпечення збалансованого використання земель лісогосподарського призначення Малого Полісся України, визначити сильні сторони, слабкі місця, загрози та можливості держлісгоспів території Малого Полісся України шляхом SWOT-аналізу.

Методика дослідження. Методологічною основою дослідження є загальнотеоретичні методи наукового пізнання, фундаментальні положення та принципи економіки природокористування, що висвітлені у працях вітчизняних вчених з проблем забезпечення збалансованого лісогосподарського землекористування. Для виконання поставлених завдань використано методи: діалектичний метод пізнання - для аналізу законодавчих та нормативних актів і наукових праць вчених відносно проблематики збалансованого використання земель лісогосподарського призначення; метод аналогій (перенесення впливів, що були виявлені на інших територіях з аналогічними об'єктами та властивостями, на територію, яка розглядається); статистичний аналіз, графічний; монографічний - для виявлення чинників удосконалення показників; абстрактно-логічний - теоретичні узагальнення та формулювання висновків. Для комплексного аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища держлісгоспів регіону Малого Полісся України використана методика SWOT-аналізу. Оцінка ефективності управління фінансовими потоками в лісовому секторі Малого Полісся України виконана за допомогою оцінки фінансового стану держлісгоспів. Статистичні дані для дослідження були отримані зі звітів Держлісагенства України за період 2016-2020 рр.

Викладення основного матеріалу. Вченими [10] за результатами SWOT-аналізу, факторного та кластерного аналізу запропонована модель сталого розвитку сільських територій, яка передбачає збільшення сировинного потенціалу; технологічне зростання; соціальний розвиток, зростання людського потенціалу, розвиток виробничого потенціалу, розвиток соціальної та промислової інфраструктури, збільшення капіталізації регіональних активів. Використання запропонованої моделі дозволяє реалізувати певні сценарії економічного зростання як для сільського господарства, так і для лісового господарства. Втім, проблема лісового господарства полягає в тому, як врахувати регіональну мінливість при розгляді глобальних можливостей [11]. Мале Полісся України являє собою окрему природну область зони широколистяних лісів, розташовану на території чотирьох адміністративних регіонів: півночі Львівської області, півдні та південному заході Рівненської області, на півночі Тернопільської і Хмельницької областей. Загальна площа Мале Полісся становить 867,4 тис. га, ліси, луки і болота займають до 60% площі [19]. Аналіз звітів держлісгоспів Мале Полісся України і показників їх фінансово - економічного стану створює досить велику інформаційну базу про рівень їх фінансового становища та ефективність управління грошовими потоками. Дослідження ефективності управління грошовими потоками в контексті забезпечення збалансованого використання земель лісгосподарського призначення проведено нами на прикладі державних лісгосподарських підприємств, розташованих на території регіону Мале Полісся України: «Бродівське лісове господарство» (загальна площа 26,2 тис. га), «Буське лісове господарство» (25,3 тис. га), «Жовківське лісове господарство» (33,7 тис. га), «Рава-Руське лісове господарство» (31,9 тис. га), «Радехівське лісомисливське господарство» (загальна площа 35,0 тис. га), які перебувають у сфері управління Держлісагентства України (біля 73% лісових земель України перебуває у відомчому підпорядкуванні Держлісагентства).

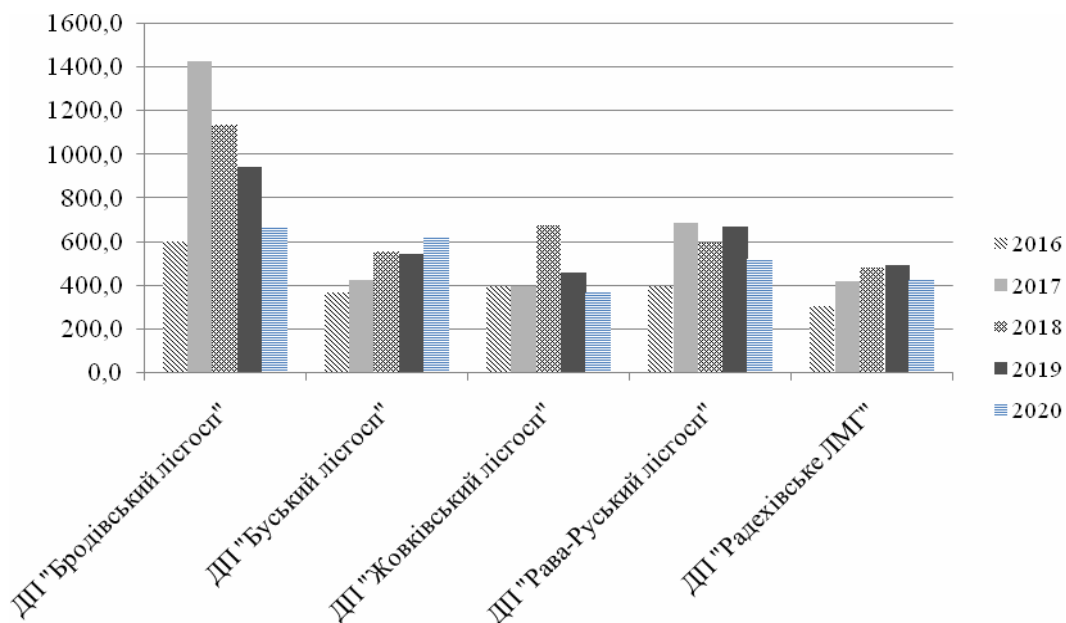
Найбільш повну оцінку ефективності діяльності підприємства можливо отримати за результатами аналізу показників рентабельності [20], адже загальновідомо, що показники рентабельності характеризують внутрішні резерви суб'єкта господарювання для розвитку в перспективі. Аналітичне оцінювання показників рентабельності в підсумку характеризує можливості держлісгоспів фінансувати видатки на забезпечення збалансованого використання земель лісгосподарського призначення (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка рентабельності діяльності держлісгоспів Мале Полісся України за період 2016-2020 рр., %
Джерело: сформовано автором за даними звітів Держлісагентства

Наведена динаміка свідчить про зменшення фінансових можливостей лісгосподарських підприємств для забезпечення збалансованого лісгосподарського землекористування. Хоча лісгосподарські підприємства Мале Полісся України є прибутковими за досліджуваний період, проте спад показника рентабельності у 2020 р. порівняно з 2016 р. спостерігається майже у всіх держлісгоспів, крім ДП «Радехівське ЛМГ». За досліджуваний період лише ДП «Бродівське лісове господарство» у 2016 р. досягло рівня рентабельності чистого прибутку 8,2% (у межах нормативу), а по інших держлісгоспам спостерігається стабільно низьке значення показника рентабельності як для лісової галузі.

Обсяг фінансових ресурсів є одним з найважливіших обмежень при плануванні масштабу та напрямків діяльності підприємства [21, с. 216]. Аналіз звітів держлісгоспів Мале Полісся України сфери управління Держлісагентства засвідчив, що заходи з ведення лісового і мисливського господарства, охорони і захисту лісів у лісовому фонді здійснюються за рахунок власних надходжень державних підприємств (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка фінансування видатків у розрахунку на 1 га площі земель, які перебувають у постійному користуванні держлісгоспів Малого Полісся України, за рахунок власних коштів за період 2016-2020 рр., грн.

Джерело: сформовано автором за даними звітів Держлісагентства

Аналіз статистичних показників засвідчує поступовий спад фінансування видатків на лісові землі, що стримує забезпечення збалансованого використання земель лісгосподарського призначення. При цьому варто зазначити, що з місцевих бюджетів фінансування лісового господарства окремих держлісгоспів регіону Малого Полісся України у розрахунку на 1 га земель лісгосподарського призначення було незначним (табл. 1), а з державного бюджету – зовсім відсутнім. Зазначене обумовлено нормативами Постанови Кабінету Міністрів України від 20.12.2017 р. № 1016 [22], якою визначено, що одержувачами коштів державного бюджету є державні об'єднання (підприємства), які ведуть лісовпорядкування, на землях підприємств, що належать до сфери управління Держлісагентства; державні лісгосподарські підприємства, що належать до сфери управління Держлісагентства, які не проводять рубки головного користування відповідно до обґрунтованих показників з урахуванням регіональних особливостей та природно-кліматичних умов.

Таблиця 1.

Фінансування на 1 га загальної площі земель, які перебувають у постійному користуванні держлісгоспів Малого Полісся України, за рахунок місцевого бюджету, грн.

Підприємства	2016	2017	2018	2019	2020
ДП "Бродівський лісгосп"	-	-	-	-	-
ДП "Буський лісгосп"	-	-	4	-	4
ДП "Жовківський лісгосп"	-	-	3	-	-
ДП "Рава-Руський лісгосп"	-	4	3	6	5
ДП "Радеківське ЛМГ"	-	-	10	-	3

Джерело: сформовано автором за даними звітів Держлісагентства

В сучасних умовах зміна клімату накладає високий ступінь невизначеності щодо ризику стихійних лих, тому необхідний розвиток програм державної фінансової підтримки, щоб знизити збитки від впливу стихійних лих (наприклад, пожеж) і мінімізувати їх негативні наслідки для довкілля, що прийатиме забезпеченню збалансованого лісгосподарського землекористування. Крім фінансової підтримки лісгоспів потребують розвитку економічні інструменти зниження рівня потенційних збитків. Такі виклики може прийняти на себе екологічне страхування. Вчені [3] відносять екологічне страхування до групи інструментів підтримки збалансованого природокористування. Правовим підґрунтям цьому є Указ Президента України від 23.03.2021 р. № 111/2021 [23], яким введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації».

Фіскальні платежі в лісовому секторі включають плату за спеціальне лісгосподарське користування, класичні податкові платежі, штрафи та інші платежі [6], пов'язані з господарським освоєнням лісоресурсного потенціалу (табл. 2).

Таблиця 2.

Усього виплат на користь держави (сплата податків, зборів, ЄСВ) держлісгоспами Малоого Полісся України за 2018-2020 рр. у розрахунку на 1 га земель лісгосподарського призначення, грн.

Підприємства	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відносне відхилення 2020/2016 рр., %
ДП "Бродівський лісгосп"	2682	2413	2372	88,4
ДП "Буський лісгосп"	802	814	796	99,2
ДП "Жовківський лісгосп"	676	704	607	89,8
ДП "Рава-Руський лісгосп"	787	801	770	97,8
ДП "Радехівське ЛМГ"	607	703	660	108,7

Джерело: сформовано автором за даними звітів Держлісагентства

Варто зазначити, що у багатьох високорозвинених країнах лісове господарство відноситься до галузей, котрі отримують з державного бюджету більше коштів ніж сплачують до нього [12]. Податкова політика держави є головним чинником ефективності регуляторної політики в лісовій сфері, оскільки залежність між обсягом податкового тягаря, умовами оподаткування та результатами діяльності економічної системи є доволі наглядною. Податок на чистий прибуток від лісових доходів накладає більш тяжке податкове навантаження на менш продуктивні землі [13]. Наприклад, специфічним в Україні є норматив відрахування до бюджету частини чистого прибутку державними лісгосподарськими підприємствами. До 2016 року норматив становив 15%, з 2016 р. - 75%, з 2019 р. - 90%, з 2020 р. – 80% [24]. Як зазначають вчені [4, с. 186], фіскальне регулювання лісокористування обумовлюється необхідністю посилення функції наповнення бюджету. Зменшення частки відрахування до бюджету чистого прибутку держлісгоспів суттєво збільшить джерела фінансування підприємствами заходів щодо збалансованого використання земель лісового господарства. Зазначене потребує внесення змін до Порядку відрахування до державного бюджету частини чистого прибутку (доходу) державними унітарними підприємствами та їх об'єднаннями.

Показник економічної віддачі є стимулятором і відображає рівень економічної ефективності лісоресурсного потенціалу, що концентрується на землях лісового фонду [8]. За даними звітів досліджено економічну віддачу 1 га земель лісгосподарського призначення держлісгоспів Малоого Полісся України (рис. 3)

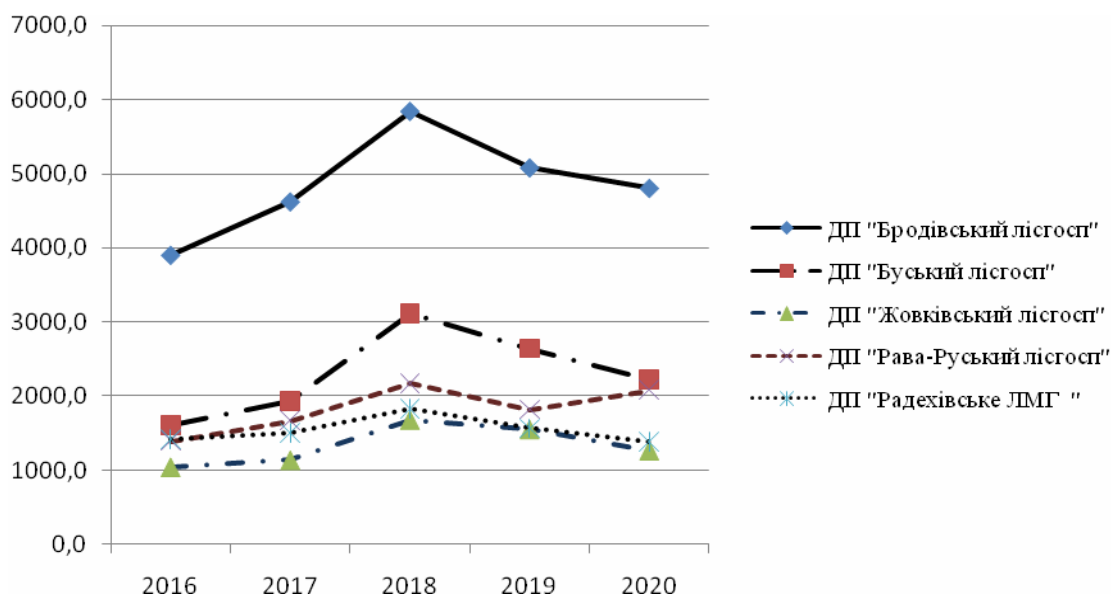

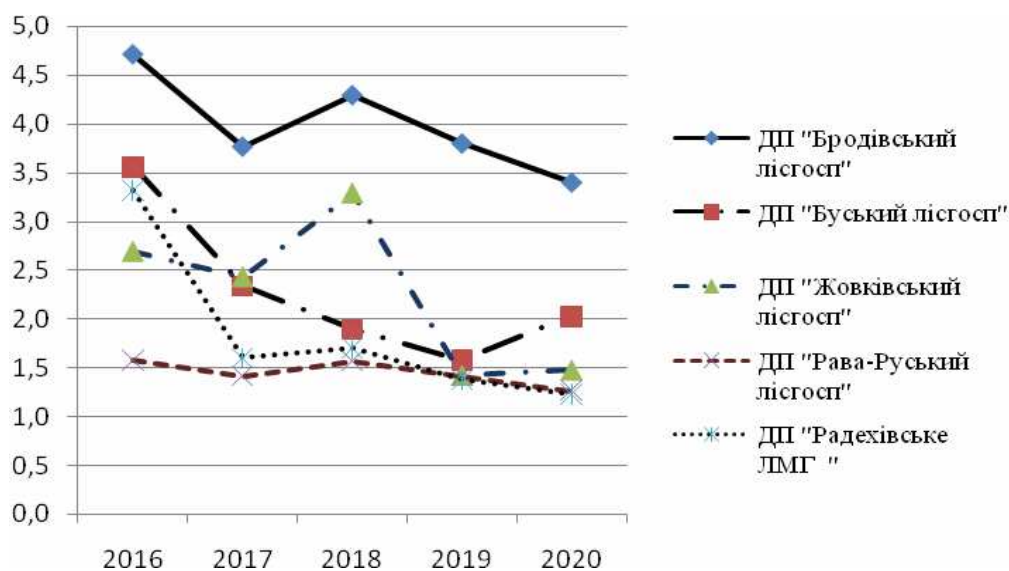
Рис. 3. Економічна віддача 1 га земель лісгосподарського призначення держлісгоспів Малоого Полісся України, тис. грн/га

Джерело: сформовано автором за даними звітів Держлісагентства

За період 2016-2020 рр. спостерігається незадовільна тенденція зниження рівня економічної віддачі 1 га земель лісового фонду держлісгоспів Малоого Полісся України. Так, показник чистого доходу у розрахунку на 1 га земель лісгосподарського призначення після дворічного зростання у 2017-2018 рр. знову пішов на спад у 2019-2020 рр. І хоча в ДП «Рава-Руський лісгосп» 2020 р. має кращі показники порівняно з 2019 р., проте вони все ж уступають показникам 2018 року. Отже, держлісгоспам необхідно акцентувати особливу увагу на необхідності підвищення результативності використання ресурсів підприємств. Ефективність використання ресурсів може бути досягнута шляхом збільшення доданої вартості завдяки раціональному використанню

сировини та енергоспоживання на всіх етапах ланцюжка доданої вартості, а також мінімізації втрат лісосировини, тим самим зменшуючи кількість відходів [14]. Екологічна свідомість може сприяти переходу від традиційного господарювання з економічними пріоритетами до інтегрованих систем управління, які враховують екологічну складову [14]. На сьогодні на глобальному рівні зростає консенсус щодо необхідності більш ефективного обліку вигід лісових земель і створення механізмів для оплати їх результатів [15]. Так, багато лісових екосистемних послуг не оплачуються безпосередньо, оскільки є суспільними благами, і тому є неринковими товарами. Іншими словами, надання послуг, які часто мають ринкову вартість, потенційно знаходиться в конфлікті з менш відчутними допоміжними, які мають регулююче або культурне значення [16]. Вчені [17] підрахували, що економічна цінність біорізноманіття для підтримки продуктивності комерційних лісів у всьому світі становитиме від 166 млрд. до 490 млрд. дол. США на рік. Проте ця оцінка відображає тільки цінність біорізноманіття в підтримці комерційної продуктивності лісів, яка вносить безпосередній вклад в лісове, деревообробне та целюлозно-паперове виробництво, і не враховує вартості земель лісгосподарського призначення, інших цінностей біорізноманіття, таких як потенційні значення для регулювання клімату, довкілля, регулювання стоку води, генетичні ресурси і т. д. Загальна глобальна цінність біорізноманіття може перевищувати цю оцінку на порядки величин [17]. Важливим є взяття земель лісгосподарського призначення на баланси суб'єктів господарювання, що дасть умови подальшої роботи з їх капіталізації. У контексті збалансованого землекористування рівень капіталізації земель лісгосподарського призначення буде зростати, оскільки грошовий оцінці підлягатиме також як вуглецедепонувальна, так і інші екосистемні функції лісових земель. Наразі впровадження системи вуглецевого обліку в лісах України є необхідною справою, яка вимагає розробки цілісної схеми забезпечення вкладу лісового вуглецю в досягнення загальних національних цільових показників збалансованого лісгосподарського землекористування.

Показники ліквідності характеризують фінансовий стан держлісгоспів, зокрема їх зможу погасити свою кредиторську заборгованість за рахунок власних коштів без шкоди операційній діяльності (рис. 4).

Рис. 4. Динаміка коефіцієнтів ліквідності держлісгоспів Малоого Полісся України за 2016-2020 рр., тис.грн/га

Джерело: сформовано автором за даними звітів Держлісагентства

Значення коефіцієнтів ліквідності держлісгоспів Малоого Полісся України за 2016-2020 рр. не були нижчим від нормативних, що свідчить про повну платоспроможність підприємств і їх здатність погашати свої поточні зобов'язання вчасно та в повному обсязі. Однак негативна динаміка зменшення коефіцієнта ліквідності свідчить про зменшення оборотних активів та збільшення вартості позикових коштів, і, як результат, до прямих фінансових втрат. Щоб зрозуміти причини такого стану, звернемося до аналізу ділової активності, зокрема співвідношення кредиторської заборгованості до дебіторської (табл. 3).

Таблиця 3.
Коефіцієнт співвідношення кредиторської заборгованості до дебіторської держлісгоспів Малого Полісся України за 2016-2020 рр.

Підприємства	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	Відносне відхилення 2020/2016 рр., %
ДП "Бродівський лісгосп"	5,0	4,7	2,2	1,3	2,3	45,7
ДП "Буський лісгосп"	1,3	3,3	5,0	1,2	1,4	113,2
ДП "Жовківський лісгосп"	5,1	5,4	2,7	5,6	7,2	141,1
ДП "Рава-Руський лісгосп"	7,5	14,7	10,8	3,7	3,5	46,5
ДП "Радехівське ЛМГ"	5,6	13,4	14,9	8,7	14,0	248,2

Джерело: сформовано автором за даними звітів Держлісагентства

Дослідження обсягів кредиторської та дебіторської заборгованості держлісгоспів Малого Полісся України в динаміці за 2016-2020 рр. показало, що розміри кредиторської заборгованості значно перевищують дебіторську і в окремі роки коефіцієнт співвідношення стрімко зростає (табл. 3). Зростання коефіцієнта співвідношення кредиторської дебіторської заборгованості до дебіторської в свідчить про розширення кредитування підприємств: ДП "Буський лісгосп", "Жовківський лісгосп", "Радехівське ЛМГ". Позитивним є відсутність протермінованої дебіторської заборгованості. Досліджувані підприємства своєчасно отримують належні їм суми грошових коштів за реалізовану продукцію.

Показники фінансової стійкості відображають особливості функціонування підприємств і свідчать про здатність проводити прогнозовану діяльність в довгостроковій перспективі, навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування (табл. 4).

Таблиця 4.
Коефіцієнт фінансової стійкості держлісгоспів Малого Полісся України за 2018-2020 рр.

Підприємства	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відносне відхилення 2020/2016 рр., %
ДП "Бродівський лісгосп"	1,8	2,4	2,0	111,1
ДП "Буський лісгосп"	0,3	0,2	0,4	137,9
ДП "Жовківський лісгосп"	0,4	0,4	0,5	116,3
ДП "Рава-Руський лісгосп"	0,4	0,3	0,2	46,5
ДП "Радехівське ЛМГ"	0,3	0,3	0,2	66,7

Джерело: сформовано автором за даними звітів Держлісагентства

Показники фінансової стійкості ДП "Бродівський лісгосп" знаходяться вище нормативного значення і вказують на перспективи розвитку підприємства, повну незалежність від зовнішніх джерел залучення фінансових ресурсів, низький ризик втрати платоспроможності, навіть за умови обмеженого доступу до короткострокових запозичень. По інших держлісгоспам значення показника фінансової стійкості стабільно менше нормативного, що свідчить про надмірну залежність від короткострокових джерел фінансування. У випадку різкого обмеження доступу до короткострокового кредитування держлісгоспам складно буде продовжувати стабільну діяльність. Адже низьке значення показника фінансової стійкості є ознакою певного ризику втрати платоспроможності при обмеженому доступі до короткострокових запозичень. Таким чином, отримані результати фінансової стійкості вказують на зниження ефективності управління грошовими потоками держлісгоспів Малого Полісся України. Отже, існує необхідність впровадження ефективних економічних інструментів управління грошовими потоками досліджуваних підприємств.

У лісовому господарстві України мають місце проблеми, які пов'язані як з високим рівнем фізичного спрацювання та морального старіння виробничого устаткування. Своєчасне оновлення та модернізація основних засобів, які використовують держлісгоспи, впливає на підвищення ефективності лісгосподарської діяльності та на фінансовий стан підприємств в цілому, що, в свою чергу, є запорукою забезпечення збалансованого використання земель лісгосподарського призначення. У табл. 5 наведена оцінка стану основних засобів держлісгоспів Малого Полісся України за ступенем їх зносу.

Таблиця 5.
Ступінь зносу основних засобів держлісгоспів Малого Полісся України за 2018-2020 рр., тис.грн.

Підприємства	2016	2017	2018	2019	2020	Відносне відхилення 2020/2016 рр., %
ДП «Бродівське лісове господарство»	54,7	65,1	68,9	73,5	84	153,6
ДП «Бузьке лісове господарство»	39,6	35,2	40,1	49,2	58	146,5
ДП «Жовківське лісове господарство»	77,3	64,1	64,5	62,5	68	88,0
ДП «Рава-Руське лісове господарство»	59,0	41,4	53,4	64,6	72	122,0
ДП «Радехівське лісомисливське господарство»	45,9	47,4	53,9	65,9	76	165,6

Джерело: сформовано автором за даними звітів Держлісагентства

За 2016-2020 рр. темпи приросту зносу основних засобів по держлісгоспах Малого Полісся України перевищують темпи зростання забезпеченості основними засобами. Наведений статистичний аналіз свідчить про необхідність оновлення виробничого обладнання лісгосподарської діяльності шляхом удосконалення інструменту інвестицій у складі фінансово-економічного механізму забезпечення збалансованого використання земель лісгосподарського призначення.

Існуюча ситуація значною мірою зумовлена відсутністю довгий час відповідної стратегії розвитку лісового господарства, яка забезпечувала б інвестиційне оновлення як основних лісгосподарських засобів, так і технологій лісовирощування і лісорозведення [5]. Адаже інвестиції напряму впливають на темпи розвитку лісгосподарського виробництва, стимулюють гарантування досягнення збалансованого використання земель лісгосподарського призначення та напряму визначають рівень матеріально-технічного забезпечення, і передусім, рівень модернізації, реконструкції та технічного переоснащення основних засобів лісгосподарських підприємств як лісового господарства, так і лісопереробних підрозділів. Від обсягів і ефективності інвестицій залежить швидкість відтворювальних процесів у використанні земель лісгосподарського призначення, забезпечення позитивних якісних змін в природоохоронній діяльності. Проте нині більшість інвестування в лісокористуванні направлено на звичайну заміну чи ремонт застарілого обладнання, а процес впровадження новітніх екологічних та ресурсозберігаючих технологій лишається без належного фінансування (табл. 6), що разом з недоліками чинного законодавства у сфері лісокористування не дає змоги підвищувати ефективність господарської діяльності [5].

Таблиця 6.
Капітальні інвестиції держлісгоспів Малого Полісся України за 2018-2020 рр., тис.грн.

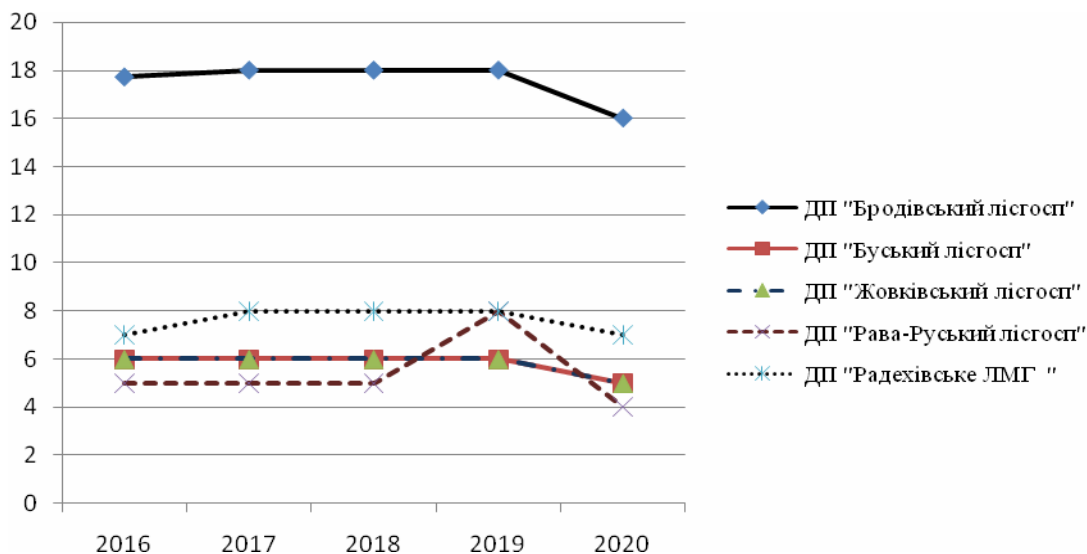
Підприємства	2018	2019	2020	Відносне відхилення 2020/2018 рр., %
ДП "Бродівський лісгосп"	7800	4437	2299	29,5
ДП "Бузький лісгосп"	3700	447	333	9,0
ДП "Жовківський лісгосп"	2176	1935	315	14,5
ДП "Рава-Руський лісгосп"	2000	949	1974	98,7
ДП "Радехівське ЛМГ"	4429	837	1413	31,9

Джерело: сформовано автором за даними звітів Держлісагентства

Дані табл. 6 свідчать про необхідність інтенсифікації процесів інвестицій, адже постійне зниження технічного і технологічного забезпечення лісової галузі є однією з причин зниження еколого-економічної ефективності розвитку лісгосподарського землекористування.

Ефективність управління грошовими потоками держлісгоспів Малого Полісся України у соціальному вимірі характеризується кадровою політикою. Адаже трудові ресурси є головним виробничим ресурсом, який забезпечує поточну діяльність і розвиток підприємств (рис. 5).

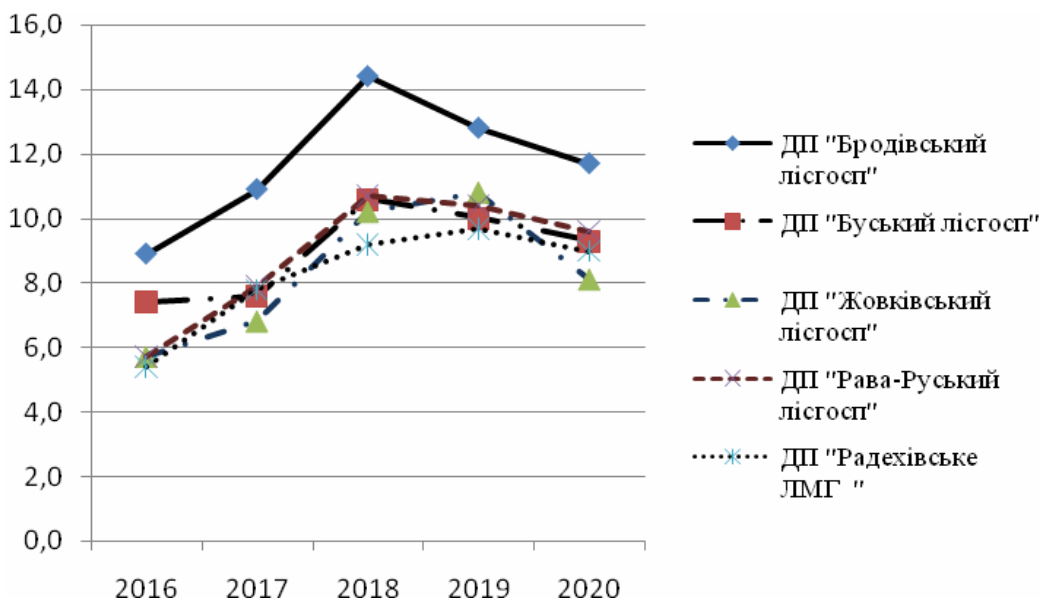

Рис. 5. Динаміка забезпеченість кадрами держлісгоспів Малоого Полісся України за 2016-2020 рр., осіб/тис. га

Джерело: сформовано автором за даними звітів Держлісагентства

Відносна і загальна чисельність штатних працівників держлісгоспів Малоого Полісся України у 2020 р. дещо зменшилася, що свідчить про оптимізацію витрат на утримання персоналу та залежність його кількості від фінансових результатів діяльності підприємств. Зокрема, спостерігається зменшення у 2020 р. порівняно з 2018 р. середньомісячної заробітної плати штатного працівника (рис. 6).

Рис. 6. Динаміка середньомісячної заробітної плати по держлісгоспах Малоого Полісся України за 2016-2020 рр., тис. грн.

Джерело: сформовано автором за даними звітів Держлісагентства

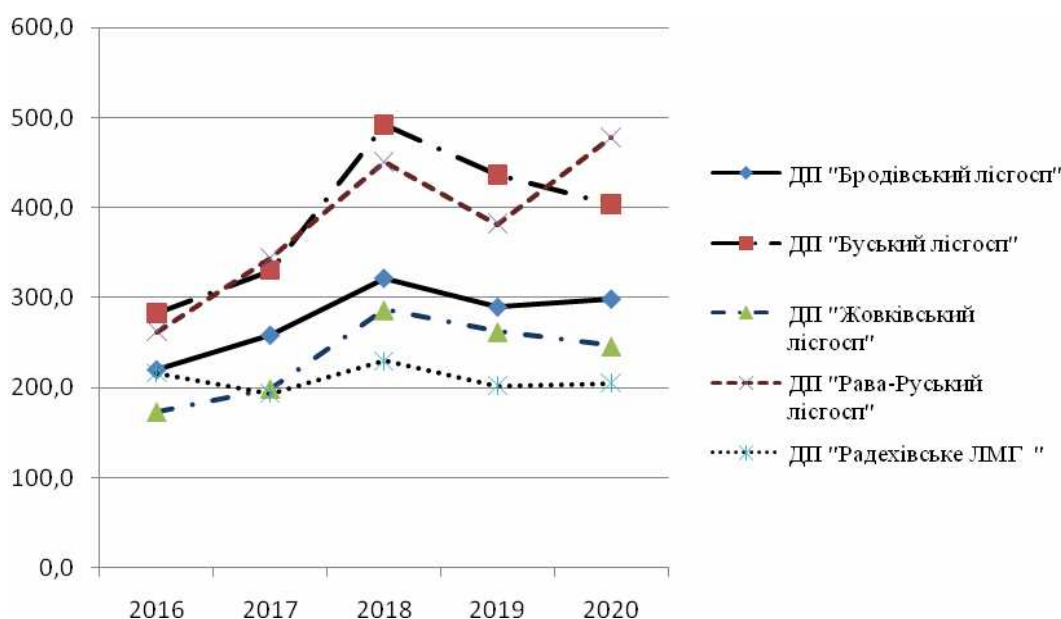
Зростання питомої ваги заробітної плати в собівартості продукції ДП «Бродівське лісове господарство» та ДП «Радехівське лісомисливське господарство» свідчить про пріоритетність для підприємств таких принципів стимулювання, як гарантованість та стабільність рівня оплати праці (табл. 7). Зниження питомої ваги заробітної плати в собівартості продукції в ДП «Буське лісове господарство», ДП «Жовківське лісове господарство» та ДП «Рава-Руське лісове господарство» є результатом зменшення уваги до зростання ефективності витрат на оплату праці. Унаслідок зменшення рівня середньомісячної заробітної плати виникає загроза втрати висококваліфікованих кадрів.

Таблиця 7.
Питома вага заробітної плати в собівартості продукції держлісгоспів Малого Полісся України за 2016-2020 рр., %

Підприємства	2016	2017	2018	2019	2020	Відносне відхилення 2020/2016 рр.
ДП «Бродівське лісове господарство»	44,7	44,3	47,2	42,1	51	114,1
ДП «Бузьке лісове господарство»	33,3	31,8	27,1	27,3	28,6	85,9
ДП «Жовківське лісове господарство»	42,9	44	45,5	51,3	42,2	98,4
ДП «Рава-Руське лісове господарство»	28,7	29,1	28	33,4	22,9	79,8
ДП «Радехівське лісомисливське господарство»	37,1	42,2	49,4	50,4	51,8	139,6

Джерело: сформовано автором за даними звітів Держлісагентства

Таким чином, аналіз ефективності системи управління грошовими потоками свідчить про її незадовільну результативність щодо використання фонду оплати праці на окремих лісгосподарських підприємствах. Розглянемо відповідність змін фонду оплати праці держлісгоспів Малого Полісся України змінам узагальнюючого показника результативності праці - продуктивності праці за період 2016-2020 рр. (рис. 7).

Рис. 7. Динаміка реалізації продукції на 1 штатного працівника держлісгоспів Малого Полісся України за 2016-2020 рр., тис. грн.

Значне зростання показника продуктивності праці держлісгоспів Малого Полісся України спостерігається з 2016 по 2018 роки, але протягом 2019 року значення цього показника суттєво зменшилося, що корелює зі зменшенням економічної віддачі 1 га земель лісового фонду. У 2020 р. порівняно з 2019 р. значне зростання продуктивності праці спостерігається на ДП «Рава-Руське лісове господарство» (на 25%), на ДП «Бродівське лісове господарство» зростання становить 3%, на ДП «Радехівське лісомисливське господарство» - зростання лише 1%, на ДП «Бузьке лісове господарство» - зменшення на 7,5%, на ДП «Жовківське лісове господарство» - зменшення на 6%. Існуюча тенденція зменшення продуктивності праці в окремих держлісгоспах у поєднанні зі зменшенням середньомісячної заробітної плати штатного працівника негативно впливає на стійке економічне зростання, формування збалансованого землекористування. Вчені визначають стійкість як здатність системи залишатися продуктивною та цінною, витримуючи порушення чи відновлюючись від них [18]. До поняття сталого управління лісами вчені [11] включають підтримку різноманітних функцій лісових систем у соціальному, економічному та екологічному вимірах. За дослідженнями вчених [7, с. 266], збалансоване природокористування – використання природних ресурсів в обсягах та способами, які забезпечують збалансований економічний розвиток, гармонізацію взаємодії суспільства і природного середовища, раціоналізацію використання природно-ресурсного потенціалу. Під

збалансованим використанням земель лісгосподарського призначення, за нашими дослідженнями, слід розуміти систему заходів, при якій досягається динамічна рівновага господарського лісочористування з екологічною системою на основі врахування природних якостей лісових екосистем, властивостей земель лісгосподарського призначення, їх цінності та особливостей природно-просторового розташування. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що управління грошовими потоками держлісгоспів Малоого Полісся України свідчить в цілому про її недостатню результативність щодо забезпечення збалансованого використання земель лісгосподарського призначення. В комплексі ситуація говорить про необхідність перерозподілу напрямів та обсягів грошових потоків в секторі лісгосподарського землекористування з пріоритетом використання фінансових ресурсів на забезпечення збалансованого лісгосподарського землекористування.

Для глибшого розуміння впливу ризиків і загроз на ефективність управління грошовими потоками держлісгоспів Малоого Полісся України в контексті збалансованого землекористування необхідно з'ясувати сутність та можливі прояви таких ризиків та загроз. SWOT-аналіз є універсальним і найпоширенішим видом аналізу в стратегічному управлінні і може бути використаним для різних об'єктів вивчення [9]. Отже, проведемо SWOT-аналіз, який передбачає виявлення: сильних і слабких внутрішніх сторін діяльності підприємства, зовнішніх можливостей та загроз (табл. 8). Найважливіше завдання SWOT-аналізу – це можливість допомоги управлінському апарату держлісгоспів Малоого Полісся України виявити та оцінити всі системоутворюючі чинники, а також визначити можливості розвитку суб'єкта господарської діяльності, зокрема: чи всі ресурси підприємства задіяні в повному обсязі; які конкурентні переваги має підприємство; які сильні сторони можуть стати перевагами і що для цього потрібно зробити; які з наявних можливостей допоможуть розвитку підприємства; які загрози є критичними зараз чи у майбутньому і яким чином їх уникнути тощо.

SWOT-аналіз виявив слабкі та сильні сторони управління грошовими потоками держлісгоспів території Малоого Полісся України, можливості їх реалізації та існуючі загрози. Сильні і слабкі сторони держлісгоспів Малоого Полісся України розглядаються як характеристики внутрішнього середовища у контексті збалансованого використання земель лісгосподарського призначення. Можливості та загрози є характеристиками зовнішнього середовища держлісгоспів Малоого Полісся України. Найбільш негативна ситуація виникає, коли негативний вплив зовнішніх загроз накладається на слабкі сторони самого держлісгоспу. Поєднання різних секторів матриці SWOT-аналізу дає можливість не лише аналізу ефективності управління грошовими потоками держлісгоспів, але й забезпечує можливість прийняття відповідних рішень у сфері забезпечення збалансованого лісгосподарського землекористування (табл. 8). Ключові проблеми, які заважають держлісгоспам забезпеченню збалансованого лісгосподарського землекористування, є високий ступінь зношеності активів; обмежені власні інвестиційні ресурси, слабо диверсифікована економіка; недосконала кадрова політика. Ці показники стосуються економічних, соціальних та екологічних сфер використання земель лісгосподарського призначення.

Враховуючи вищенаведене, держлісгоспам Малоого Полісся України необхідно врахувати більш повне використання виявлених у процесі SWOT-аналізу сильних сторін та переваг, максимальне використання потенціалу лісового господарства щодо підвищення ефективності використання грошових потоків та апробувати на практиці наведені у матриці (табл. 8) можливості. В свою чергу, використання сильних внутрішніх сторін дасть можливість подолати негативні зовнішні загрози або пом'якшити можливі наслідки реалізації загроз. Комплекс відповідних конкретних організаційно-економічних пріоритетних заходів має бути спрямований на створення передумов для забезпечення збалансованого використання земель лісгосподарського призначення.

Таблиця 8
Матриця SWOT-аналізу ефективності управління грошовими потоками держлісгоспів
Малого Полісся України

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. Географічне розташування;</p> <p>2. Переваги організаційно-правової форми підприємств (державна форма власності системи управління Держлісагентства України);</p> <p>3. Наявність суттєвих за розміром відновлюваних природних ресурсів, які мають високий рівень капіталізації. Власна лісо-сировинна база є стабільним фундаментом виробничо-господарської діяльності;</p> <p>4. Позитивний досвід залучення інвестицій;</p> <p>5. Потенціал збільшення економічної віддачі 1 га земель лісгосподарського призначення (існує значний потенціал отримання доходів від екосистемних послуг);</p> <p>6. Держлісгоспи є надійними платниками податків та інших обов'язкових платежів до бюджету та фондів соціального страхування (відсутність простроченої заборгованості);</p> <p>7. Співпраця з надійними контрагентами на внутрішньому і зовнішньому ринку (відсутність простроченої дебіторської заборгованості);</p> <p>8. Трудові ресурси потрібної кваліфікації;</p> <p>9. Стабільний попит на продукцію;</p> <p>10. Можливість розширення асортименту продукції деревообробки.</p>	<p>1. Негативна динаміка зменшення рентабельності;</p> <p>2. Негативна динаміка зменшення коефіцієнта ліквідності;</p> <p>3. Відсутність фінансування з державного бюджету діяльності з охорони і відтворення лісових ресурсів внаслідок стихійних лих (наприклад, пожеж);</p> <p>4. Зменшення фінансування у розрахунку на 1 га загальної площі земель, які перебувають у постійному користуванні держлісгоспів;</p> <p>5. Значний знос обладнання, відсутність можливостей його оновлення;</p> <p>6. Негативна динаміка зменшення середньомісячної заробітної плати штатного працівника;</p> <p>7. Недосконалість стратегічного планування управління грошовими потоками;</p> <p>8. Значний вплив природних факторів на процес виробництва, а отже і отримання доходів лісгосподарськими підприємствами;</p> <p>9. Значний рівень орієнтації на зовнішні ринки лісопродукції з низьким рівнем переробки;</p>
Можливості	Загрози
<p>1. Зростання коефіцієнта фінансової стійкості;</p> <p>2. Перспективи торгівлі вуглецевими одиницями;</p> <p>3. Впровадження системи державної фінансової підтримки лісгосподарських підприємств щодо зниження збитків від впливу стихійних лих і мінімізації їх негативних наслідків для довкілля;</p> <p>4. Доступність до відновлюваного природного ресурсу;</p> <p>5. Участь держлісгоспів у регіональних програмах розвитку лісового господарства;</p> <p>6. Застосування внутрішнього аналізу показників діяльності в динаміці, на систематичній основі, виявляючи прогалини і можливі ризики;</p> <p>7. Розширення можливостей кредитування державних лісгосподарських підприємств для поновлення та модернізації устаткування;</p> <p>8. Впровадження державних програм екологічного страхування, що дасть можливість зменшити власні витрати на проведення відповідних лісгосподарських заходів;</p> <p>9. Інтерес зовнішніх інвесторів (зростання коефіцієнта співвідношення кредиторської заборгованості);</p> <p>10. Оновлення та модернізація виробничих потужностей;</p> <p>11. Зростання попиту на екосистемні послуги;</p> <p>12. Оптимізація оборотних активів, ціноутворення, оптимізація розподілу прибутку;</p> <p>13. Капіталізації всієї сукупності лісових ресурсів та користностей лісу, підпорядкованих підприємству;</p> <p>14. Диверсифікація джерел збуту та видів продукції з високою доданою вартістю, підвищення якості продукції, що дасть можливість збільшення попиту;</p> <p>15. Розширення експорту;</p> <p>16. Погашення кредиторської заборгованості;</p> <p>17. Оптимізація витрат, що дасть можливість зниження собівартості продукції</p> <p>18. Формування екологічної свідомості, екологоорієнтована виробнича діяльність.</p> <p>19. Диверсифікація управління.</p>	<p>1. Зростання податкового навантаження (нестабільність податкового законодавства в Україні);</p> <p>2. Втрата кваліфікованих кадрів унаслідок зменшення розміру середньомісячної заробітної плати;</p> <p>3. Відсутність достатньої кількості оборотних коштів обмежує можливості проведення модернізації виробництва;</p> <p>4. Зниження абсолютного приросту інвестицій;</p> <p>5. Обмеження фінансових ресурсів (високий рівень відсоткових ставок залучення кредитних ресурсів);</p> <p>6. Зменшення фінансової стійкості ставить під загрозу забезпечення збалансованого використання земель лісгосподарського призначення;</p> <p>7. Складність адаптації до змін клімату за обмежених фінансових ресурсів;</p> <p>8. Потенційний конфлікт пріоритетів між економічними та екологічними цілями ведення лісового господарства;</p> <p>9. Стихійні лиха;</p> <p>10. Втрата позицій на ринку внаслідок технологічно застарілого устаткування.</p>

Джерело: за дослідженнями автора

Висновки. Авторський внесок полягає в аналізі ефективності управління грошовими потоками держлісгоспів регіону Мале Полісся України. Результатом проведеного SWOT-аналізу є систематизація сильних і слабких сторін, можливостей та загроз ефективності управління грошовими потоками держлісгоспів Мале Полісся України. Дослідження ефективності управління грошовими потоками підприємств лісового господарства необхідне для того, щоб розвинути повне розуміння можливостей забезпечення збалансованого використання земель лісгосподарського призначення. Для підтримки непродуктивних лісових функцій необхідна фінансова підтримка лісгосподарських підприємств, що буде сприяти дотриманню принципів збалансованого лісгосподарського землекористування з метою забезпечення права майбутніх поколінь на сприятливе навколишнє природне середовище, збереження та примноження біорізноманіття.

Ці дослідження може бути використане для кількісної оцінки ефективності управління грошовими потоками лісового сектору України в національному масштабі та забезпечити основу для нових можливостей інвестицій у забезпечення збалансованого лісгосподарського землекористування. З дослідження випливає низка подальших досліджень, адже важливо враховувати, що конкретні рекомендації змінюються залежно від регіону розташування лісгосподарських підприємств, і, можливо, знадобляться нові дослідження ефективності управління грошовими потоками в лісовому секторі економіки для забезпечення збалансованого землекористування на інших територіях. Втім, подальші дослідження можуть базуватися на результатах цього дослідження.

Література.

1. Fabbio G, Cantiani P, Ferretti F, DiSalvatore U, Bertini G, Becagli C, Chiavetta U, Marchi M, Salvati L. Sustainable Land Management, Adaptive Silviculture, and New Forest Challenges: Evidence from a Latitudinal Gradient in Italy. *Sustainability*. 2018; 10(7):2520. <https://doi.org/10.3390/su10072520>.
2. Паляничко Н.І. Фінансово-економічне забезпечення збалансованого використання земельних ресурсів України // за науковою ред. акад. НААН О.І. Фурдичка; Нац. акад. аграр. наук України, Ін-т агроекології і природокористування. Київ: ДІА, 2017. 240 с.
3. Грановська Л.М., Нижегородко К.С. Теоретичні аспекти формування екологічно збалансованої моделі економічного розвитку аграрного сектору та сільських територій у зоні зрошення. Збалансоване природокористування. 2019. № 3. С. 27-36. <https://doi.org/10.33730/2310-4678.3.2019.185880>.
4. Дребот О.І. Інституціоналізація лісового сектора економіки в контексті сталого розвитку: монографія. – К.: ДІА, 2012. – 336 с.
5. Касюхнич В.Ю. Ефективність використання природно-ресурсного потенціалу земель лісгосподарського призначення. Збалансоване природокористування, № 2/2017. С. 134-139.
6. Лицур І., Карпук А. Механізм фіскального регулювання лісгосподарювання. Економіка природокористування і сталий розвиток, 2018, 1–2 (20–21): 67-72. [https://doi.org/10.37100/2616-7689/2018/1-2\(21-22\)/13](https://doi.org/10.37100/2616-7689/2018/1-2(21-22)/13).
7. Фурдичко О.І. Словник-довідник з агроекології і природокористування / За науковою редакцією О.І. Фурдичка. К.: ТОВ «ДІА». 2012. 336 с.
8. Герасимчук З.В., Крисак А.І. Ефективність фінансово-економічного регулювання земельних відносин у контексті використання земельних ресурсів лісгосподарського призначення. Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. № 6 (180), 2016, с. 271-281.
9. Макаренко А. Обліково-аналітичне забезпечення як фактор підвищення результативності управління раціональним лісокористуванням. [Electronic resource]. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2017. Vol. 3. № 2. Pp. 109-121. URL: www.ire-journal.com.
10. Shcherbak V., Ganushchak-Yefimenko L., Nifatova O., Fastovets N., Plysenko G., Lutay L., Tkachuk V., Ptashchenko O. Use of key indicators to monitor sustainable development of rural areas. *Global Journal of Environmental Science and Management*, 2020. 6(2), pp. 175-190. doi: 10.22034/gjesm.2020.02.04.
11. O'Brien M., Bringezu S. What Is a Sustainable Level of Timber Consumption in the EU: Toward Global and EU Benchmarks for Sustainable Forest Use. *Sustainability*. 2017; 9(5), 812. <https://doi.org/10.3390/su9050812>.
12. Корчинська Л.Ф. Аналіз стратегічних альтернатив сталого лісокористування України на державному та регіональному рівнях. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент», випуск 4 (68), 2016. С. 182 - 188.
13. Chang, Sun Joseph, 2018, Forest property taxation under the generalized Faustmann formula. *Forest Policy and Economics*, March 2018, Vol.88: 38-45. DOI: 10.1016/j.forpol.2017.12.008.
14. Kapsalis V.C., Kyriakopoulos G.L., Aravossis K.G. Investigation of Ecosystem Services and Circular Economy Interactions under an Inter-organizational Framework. *Energies*. 2019; 12(9):1734. <https://doi.org/10.3390/en12091734>.
15. Dibley A., Wilder M. Forest carbon rights: Lessons Learned from Australia and New Zealand. *Carbon & Climate Law Review: CCLR*. 2016. Vol.10(3). Pp. 202-214. <https://doi.org/10.21552/cclr/2016/3/6>.
16. Johansson J., Ranius Th. Biomass outtake and bioenergy development in Sweden: the role of policy and economic presumptions. *Scandinavian Journal of Forest Research*. 2019. Vol.34(8). Pp. 771-778. <https://doi.org/10.1080/02827581.2019.1691645>
17. Jingjing Liangatal. Positive biodiversity-productivity relationship predominant in global forests. *Science* 14 Oct 2016:Vol. 354, Issue 6309, [aaf8957]. URL: <https://doi.org/10.1126/science.aaf8957>

18. Jucker Riva, M, Baeza, J, Bautista, S, et al. How does land management contribute to the resilience of Mediterranean forests and rangelands? A participatory assessment. *Land degradation & development*. 2018; Vol. 29(10): pp.3721–3735. DOI: 10.1002/ldr.3104. <https://doi.org/10.1002/ldr.3104>.
19. Мартин А.Г. Осипчук С.О., Чумаченко О.М. // Природно-сільськогосподарське районування України: монографія. К.: ЦП "Компринт". 2015. 328 с.
20. Максимова М. В. Чередниченко Д.С. Теоретичні підходи до формування системи показників оцінки прибутку підприємства. *Ефективна економіка*. №8, 2019. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.8.44.
21. Пестовська З.С. Сучасні аспекти розробки та реалізації фінансової стратегії підприємства. Теоретико-методологічні засади розвитку фінансової системи України на основі інноваційно-інвестиційних стратегій : колективна монографія / За заг. ред. Т. Д. Косової, Н. О. Слободянюк. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2019. - 296 с.
22. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансування заходів з ведення лісового і мисливського господарства, охорони і захисту лісів у лісовому фонді, створення захисних лісових насаджень та пожезахисних лісових смуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2017 р. № 1016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1016-2017-%D0%BF#Text>.
23. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації»: Указ Президента України від 23.03.2021 р. № 111/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/111/2021#Text>.
24. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2011 р. № 138 «Про затвердження Порядку відрахування до державного бюджету частини чистого прибутку (доходу) державними унітарними підприємствами та їх об'єднаннями». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/138-2011-%D0%BF#n14>.

References.

1. Fabbio G, Cantiani P, Ferretti F, DiSalvatore U, Bertini G, Becagli C, Chiavetta U, Marchi M, Salvati L. Sustainable Land Management, Adaptive Silviculture, and New Forest Challenges: Evidence from a Latitudinal Gradient in Italy. *Sustainability*. 2018; 10(7):2520. <https://doi.org/10.3390/su10072520>.
2. Paliyanychko, N.I. (2017), *Finansovo-ekonomichne zabezpechennia zbalansovanoho vykorystannia zemelnykh resursiv Ukrainy* [Financial and economic support of balanced use of land resources of Ukraine], Nats. akad. ahrrar. nauk Ukrainy, In-t ahroekolohii i pryrodokorystuvannia, DIA, Kyiv, Ukraine, P. 240.
3. Hranovska, L.M. and Nyzeholenko, K.S. (2019), “Theoretical aspects of forming an ecologically balanced model of economic development of the agricultural sector and rural areas in the irrigation zone”, *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*, vol. 3, pp. 27-36. <https://doi.org/10.33730/2310-4678.3.2019.185880>.
4. Drebot, O.I. (2012), *Instytutsionalizatsiia lisovoho sektora ekonomiky v konteksti staloho rozvytku: monohrafiia* [Institutionalization of the forest sector of the economy in the context of sustainable development: a monograph], DIA, Kyiv, Ukraine, P. 336.
5. Kasiukhnych, V.Yu. (2017), “Efficiency of use of natural resource potential of forestry lands”, *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*, vol. 2, pp. 134-139.
6. Lytsur, I. and Karpuk, A. (2018), “Mechanism of fiscal regulation of forestry”, *Ekonomika pryrodokorystuvannia i stalyy rozvytok*, vol. 1–2 (20–21), pp. 67-72. [https://doi.org/10.37100/2616-7689/2018/1-2\(21-22\)/13](https://doi.org/10.37100/2616-7689/2018/1-2(21-22)/13).
7. Furdychko, O.I. (2012), *Slovyk-dovidnyk z ahroekolohii i pryrodokorystuvannia* [Dictionary-reference book on agroecology and nature management], DIA, Kyiv, Ukraine, P. 336.
8. Herasymchuk, Z.V. and Krysak, A.I. (2016), “The effectiveness of financial and economic regulation of land relations in the context of the use of forest land resources”, *Ekonomika pryrodokorystuvannia ta okhorony navkolyshnoho seredovyshcha*, vol. 6 (180), pp. 271-281.
9. Makarenko, A. (2017), “Accounting and analytical support as a factor in improving the effectiveness of sustainable forest management”, *Agricultural and Recourse Economics: International Scientific E-Journal*, Vol. 3, issue 2, pp. 109-121, [Online], available at: www.are-journal.com.
10. Shcherbak V., Ganushchak-Yefimenko L., Nifatova O., Fastovets N., Plysenko G., Lutay L., Tkachuk V., Ptashchenko O. (2020), “Use of key indicators to monitor sustainable development of rural areas”, *Global Journal of Environmental Science and Management*, vol. 6(2), pp. 175-190. doi: 10.22034/gjesm.2020.02.04.
11. O'Brien, M and Bringezu, S. (2017), “What Is a Sustainable Level of Timber Consumption in the EU: Toward Global and EU Benchmarks for Sustainable Forest Use”, *Sustainability*, 9(5), 812. <https://doi.org/10.3390/su9050812>.
12. Korchynska, L.F. (2016), “Analysis of strategic alternatives for sustainable forest use in Ukraine at the state and regional levels”, *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarynoho universytetu. Seriya «Ekonomika i menezhment»*, vol. 4 (68), pp. 182 - 188.
13. Chang, Sun Joseph, (2018), “Forest property taxation under the generalized Faustmann formula”, *Forest Policy and Economics*, March 2018, Vol.88, pp. 38-45. DOI: 10.1016/j.forpol.2017.12.008.
14. Kapsalis, V.C. Kyriakopoulos, G.L. and Aravossis, K.G. (2019), “Investigation of Ecosystem Services and Circular Economy Interactions under an Inter-organizational Framework”, *Energies*, 12(9):1734. <https://doi.org/10.3390/en12091734>.
15. Dibley A., Wilder M. Forest carbon rights: Lessons Learned from Australia and New Zealand. *Carbon & Climate Law Review: CCLR*. 2016. Vol.10(3). Pp. 202-214. <https://doi.org/10.21552/cclr/2016/3/6>.

16. Johansson, J. and Ranius, Th. (2019), "Biomass outtake and bioenergy development in Sweden: the role of policy and economic presumptions", *Scandinavian Journal of Forest Research*, Vol. 34(8), pp. 771-778. <https://doi.org/10.1080/02827581.2019.1691645>
17. Jingjing Liangatal. Positive biodiversity-productivity relationship predominant in global forests. *Science* 14 Oct 2016:Vol. 354, Issue 6309, [aaf8957], available at: <https://doi.org/10.1126/science.aaf8957>
18. Jucker Riva, M, Baeza, J, Bautista, S, et al. (2018), "How does land management contribute to the resilience of Mediterranean forests and rangelands? A participatory assessment", *Land degradation & development*, Vol. 29(10): pp. 3721–3735. DOI: 10.1002/ldr.3104. <https://doi.org/10.1002/ldr.3104>.
19. Martyn, A.H. Osypchuk, S.O. and Chumachenko, O.M. (2015), *Pryrodno-silskohospodarske raionuvannia Ukrainy: monohrafiia* [Natural and agricultural zoning of Ukraine], TsP "Komprynt", Kyiv, Ukraine, P. 328.
20. Maksimova, M. V. and Cherednichenko, D. S. (2019), "Theoretical approaches to forming the system of enterprise performance measures", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 8, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7229> (Accessed 20 Apr 2021). DOI: [10.32702/2307-2105-2019.8.44](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.8.44)
21. Pestovska, Z.S. (2019), *Suchasni aspekty rozrobky ta realizatsii finansovoi stratehii pidpriemstva. Teoretyko-metodolohichni zasady rozvytku finansovoi systemy Ukrainy na osnovi innovatsiino-investytsiinykh stratehii: kolektyvna monohrafiia* [Modern aspects of development and implementation of financial strategy of the enterprise. Theoretical and methodological principles of development of the financial system of Ukraine on the basis of innovation and investment strategies], DonNUET, Kryvyi Rih, Ukraine, P. 296.
22. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Procedure for the use of funds provided in the state budget for financing measures for forestry and hunting, protection and protection of forests in the forest fund, creation of protective forest plantations and protective forest belts", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1016-2017-%D0%BF#Text> (Accessed 20 Apr 2021).
23. President of Ukraine (2021), Decree of the President of Ukraine "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of March 23, 2021 "On challenges and threats to national security of Ukraine in the environmental sphere and priority measures to neutralize them", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/111/2021#Text> (Accessed 20 Apr 2021).
24. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "About the statement of the Order of deduction to the state budget of a part of net profit (income) by the state unitary enterprises and their associations", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/138-2011-%D0%BF#n14> (Accessed 20 Apr 2021).

Стаття надійшла до редакції 30.04.2021 р.